

**Vlada Crne Gore
Ministarstvo evropskih poslova**

Predlog osnove za zaključivanje

Finansijskog sporazuma između Vlade Crne Gore i Evropske unije o Višegodišnjem programu za Crnu Goru za period 2025-2027

novembar, 2025. godine

I Ustavni osnov za zaključenje sporazuma

Osnov za zaključivanje Finansijskog sporazuma između Vlade Crne Gore i Evropske Unije o Višegodišnjem programu za Crnu Goru za period 2025-2027 (u nastavku: Finansijski sporazum) sadržan je u odredbi člana 15 stav 1 Ustava Crne Gore, kojom je propisano da Crna Gora, na principima i pravilima međunarodnog prava, sarađuje i razvija prijateljske odnose sa drugim državama, regionalnim i međunarodnim organizacijama, kao i odredbama člana 100 tač. 1 i 4 Ustava, kojima je propisano da Vlada vodi unutrašnju i vanjsku politiku i zaključuje međunarodne ugovore.

II Ocjena trenutnog stanja

Crna Gora je pokazala snažnu posvećenost procesu pristupanja EU, otvorivši sva pregovaračka poglavlja i privremeno zatvorivši šest. Uprkos ukupnom napretku, postepeno zatvaranje ostalih poglavlja zahtijeva značajan napor, koji podrazumijeva i ljudske i finansijske resurse. Nakon što je u junu 2024. godine dobila mjerila za zatvaranje poglavlja iz oblasti vladavine prava (23 i 24), Crna Gora je ušla u veoma zahtjevnu fazu kreiranja preduslova za zatvaranje ovih poglavlja, što zahtijeva ispunjavanje svih kriterijuma i zatvaranje ostalih otvorenih pregovaračkih poglavlja. Specifični cilj IPA III finansijske perspektive i pojedinačnih programa, u vezi sa administrativnim kapacitetima i usklađivanjem sa pravnom tekovinom EU, jeste upravo usklađivanje politika i zakonodavstva sa standardima EU i poboljšanje administrativnih kapaciteta za efikasno sprovođenje sektorskih politika i usvojenog zakonodavstva. Uz to, reforma javne uprave jedan je od temelja politike proširenja i nastaviće da bude prioritet tokom cjelokupnog pretpristupnog procesa naše države.

Kako bi se podržalo pristupanje Crne Gore EU, aktivnosti koje su planirane predloženim Finansijskim sporazumom treba da se nadovežu na dosadašnju podršku, fokusirajući se prvenstveno na, ali ne ograničavajući se na, cjelokupno strateško planiranje, institucionalnu i organizacionu procjenu, efikasno pružanje usluga, jačanje lokalne samouprave, unapređenje sistema državne službe, povećanje transparentnosti i odgovornosti, poboljšanje komunikacije i promociju rodne ravnopravnosti i rodno odgovornog upravljanja. Štaviše, cilj ovog višegodišnjeg programa je da podrži jačanje administrativnih kapaciteta u javnoj upravi u pripremi za pristupanje EU i povezane obaveze, sa posebnim naglaskom na obezbjeđivanje efikasnog upravljanja sredstvima EU.

Predloženim sporazumom postižu se ključni ciljevi koji doprinose napretku Crne Gore u procesu pristupanja EU i poboljšanju ukupnog socio-ekonomskog stanja zemlje. Kroz dva horizontalna instrumenta – *Instrument EU za evropsku integraciju* i *Instrument EU za podršku reformama (EUIF i EURF)*, jačaju se kapaciteti javne uprave za članstvo u EU, unapređuju se reforme, izrada politika, planiranje i upravljanje, te se povećava sposobnost institucija za usklađivanje sa pravnom tekovinom EU i sprovođenje potrebnih reformi. Dodatno, ciljevi su u potpunosti usklađeni sa ključnim strateškim dokumentima i programima Vlade Crne Gore.

Imajući u vidu navedeni kontekst i potrebe iz pregovaračkog procesa, u prethodnom periodu se radilo na programiranju EU sredstava koja su Crnoj Gori na raspolaganju iz alokacije za period 2025-2027. S tim u vezi, Evropska komisija je 24. jula 2025. godine usvojila Odluku o finansiranju višegodišnjeg akcionog plana u korist Zapadnog Balkana za period 2025-2027.

godina, čiji je sastavni dio Akcioni dokument o višegodišnjoj akciji u korist Crne Gore za period 2025-2027, te je nakon toga Vladi Crne Gore dostavljen nacrt Finansijskog sporazuma kojim se regulišu uslovi finansijske saradnje i implementacije aktivnosti.

Osnov za potpisivanje Finansijskog sporazuma je *Okvirni finansijski sporazum o partnerstvu između Evropske komisije i Crne Gore koju predstavlja Vlada Crne Gore o modelima sprovođenja finansijske podrške EU Crnoj Gori u okviru Instrumenta za pretpristupnu podršku (IPA III)*, koji je stupio na snagu na snagu 2. novembra 2022. godine i dodatnim pravilima o rokovima izvršenja i komunikaciji između strana.

III Razlozi zbog kojih se zaključuje sporazum

Sredstva koja su opredijeljena kroz ovaj višegodišnji program namijenjena su za sprovođenje dvije horizontalne akcije: *Instrument EU za evropsku integraciju (EUIF)* i *Instrument EU za podršku reformama (EURF)*. Ova sredstva će biti usmjerena na unapređenje kapaciteta Crne Gore za dalje usklađivanje i sprovođenje pravne tekovine EU, podršku državnim institucijama u rješavanju specifičnih potreba koje se identifikuju tokom pregovora i sprovođenja IPA III programa, kao i na rješavanje pitanja i izazova vezanih za završna mjerila, identifikovanih tokom pregovaračkog procesa. Dodatno, finansijski sektor Crne Gore zahtijeva dalji razvoj nadzornih i regulatornih kapaciteta, kao i dodatno usklađivanje regulatornog okvira sa EU standardima. Aktivnosti mogu uključivati i nastavak podrške reformi javne uprave, jačanju efikasnosti centralnih i lokalnih vlasti u upravljanju EU politikama i fondovima, kontinuiranu podršku u oblasti vladavine prava, kao i mjere za rodnu ravnopravnost i borbu protiv diskriminacije, a fokus će biti i na strukturnim reformama i dopunjavati druge investicione podrške. Sva ova pitanja zahtijevaju koordinisanu podršku kroz različite instrumente EU, kao što su EUIF i EURF, koji treba da obezbijede neophodne resurse i znanja za prevazilaženje postojećih izazova.

Brojni su razlozi za zaključenje predloženog sporazuma, a njegovo blagovremeno potpisivanje omogućiće da počne proces trošenja sredstava koja su Crnoj Gori na raspolaganju kroz višegodišnji program 2025-2027. Samim tim, potpisivanje Sporazuma je ujedno jedina moguća opcija u cilju daljeg sprovođenja IPA sredstava u Crnoj Gori i finansiranja relevantnih reformskih procesa.

Pojedinačno, horizontalni instrumenti podrške će doprinijeti sljedećem:

Instrument EU za evropsku integraciju (EUIF) ima za cilj jačanje kapaciteta Crne Gore za usklađivanje i sprovođenje pravne tekovine EU, uz fleksibilnu podršku institucijama u rješavanju specifičnih potreba tokom pregovora i sprovođenja IPA III programa. Može se koristiti i u *ad-hoc* situacijama, uključujući odgovore na krize ili rješavanje pitanja u vezi sa završnim mjerilima. Dodatno, finansijski sektor zahtijeva dalji razvoj regulatornih i nadzornih kapaciteta i usklađivanje sa EU standardima, a značajna će biti podrška u cilju zaštite finansijskih interesa EU, posebno u okviru Poglavlja 32 – Finansijska kontrola. Konačno, podrška uključuje reformu javne uprave, jačanje kapaciteta za upravljanje EU fondovima, vladavinu prava, rodnu ravnopravnost i borbu protiv diskriminacije.

Instrument EU za podršku reformama (EURF) fokusiraće se na strukturne reforme, dopunjujući druge izvore podrške poput IPA podrške, Zapadnobalkanski investicioni okvir (WBIF), Ekonomski i investicioni plan (EIP) i Reformsku agendu. Biće usmjeren na prenos znanja i prevazilaženje ključnih reformskih izazova, u skladu s prioritetima iz procesa pristupanja i Programa ekonomskih reformi. EURF će se sprovoditi u saradnji sa međunarodnim

partnerima, uključujući međunarodne finansijske institucije, organizacije, EU članice i druge relevantne aktere. Predstavlja nastavak aktivnosti započetih kroz IPA program za 2021. godinu, s fokusom na aktuelne reforme, politički dijalog i privlačenje investicija kroz efikasnije korišćenje dostupnih finansijskih instrumenata.

Konačno, potpisivanje predmetnog Finansijskog sporazuma od strane ovlašćenog predstavnika Vlade Crne Gore je preduslov za korišćenje opredijeljenih EU sredstava i početak sprovođenja aktivnosti koje su programom planirane.

IV Osnovna pitanja koja sporazum sadrži

Osnovno pitanje kojim se sporazum bavi je pružanje finansijske podrške Crnoj Gori kroz dva horizontalna instrumenta podrške EU – EUIF i EURF i to u dijelu usklađivanja i sprovođenja pravne tekovine EU, podrške državnim institucijama u rješavanju specifičnih potreba koje se identifikuju tokom pregovora i sprovođenja IPA III programa, kao i rješavanju pitanja i izazova vezanih za završna mjerila, identifikovanih tokom pregovaračkog procesa. Predloženim aktom se opredjeljuju bespovratna sredstva EU u cilju sprovođenja aktivnosti u okviru definisanih oblasti.

Sporazum sadrži: *Posebne uslove*, kojim se preciznije definišu opšte obaveze između ugovornih strana; Višegodišnju akciju u korist Crne Gore za period 2025–2027 (*Aneks 1*), *Opšte uslove*, kojim se definišu odredbe i aktivnosti za koje je država korisnica IPA III podrške zadužena u okviru indirektnog upravljanja; odredbe koje se primjenjuju u slučaju budžetske podrške; odredbe koje važe za Finansijski sporazum, bez obzira na način upravljanja (*Aneks 2*); Obrazac finansijskog izvještaja prema članu 61(2)(a) i 61(3) FFPA, uključujući obrazac za predviđene zahtjeve za plaćanje prema članu 33(3) FFPA (*Aneks 3*), Minimalnu specifikaciju računovodstvenog sistema zasnovanog na obračunskom načelu (*Aneks 4*).

V Procjena potrebnih finansijskih sredstava za izvršenje sporazuma

Ukupna vrijednost Programa je 46.123.000,00 eura. Od ovog iznosa, ukupni doprinos EU je 45.000.000,00 eura, dok je programom predviđeno nacionalno kofinansiranje u ukupnom iznosu od 1.123.000,00 eura. Maksimalni doprinos iz budžeta Evropske unije je podijeljen po godinama kako slijedi:

- za 2025. godinu: 20.000.000,00 eura;
- za 2026. godinu: 13.600.000,00 eura;
- za 2027. godinu: 11.400.000,00 eura.

Program će se sprovoditi kroz direktno (grantovi, tvining i nabavke) i indirektno upravljanje (sa organizacijama koje će biti izabrane u skladu sa kriterijumima definisanim ovim Finansijskim sporazumom).

Sredstva nacionalnog kofinansiranja, u skladu sa budžetskim raspodjelama opredijeljenih EU sredstava, je potrebno obezbijediti iz nacionalnog budžeta u maksimalnom iznosu od 1.123.000,00 eura i iste je potrebno planirati kroz budžetske godine 2026, 2027 i 2028.

Indikativni operativni period sprovođenja Programa, koji će se sprovoditi kroz adekvatne ugovore i sporazume, je 72 mjeseca od datuma zaključivanja ovog Finansijskog

sporazuma (odnosno od datuma obavještenja ili razmjene pisama za relevantne godišnje budžetske alokacije).

Implementacijom propisa ne proizilaze međunarodne finansijske obaveze, osim da sredstva neće biti dostupna ili će biti vraćena EU, ukoliko dođe do nepotpisivanja predmetnog Sporazuma ili ukoliko dođe do neispunjavanja definisanih obaveza.

VI Izmjena važećih ili donošenje novih propisa

Zaključivanje navedenog međunarodnog sporazuma ne zahtijeva izmjenu važećih ili donošenje novih propisa.

FINANSIJSKI SPORAZUM

POSEBNI USLOVI

Evropska komisija, u daljem tekstu: **”Komisija”**, postupajući u ime Evropske unije, u daljem tekstu: **”Unija”**,

s jedne strane, i

Crna Gora, u daljem tekstu: **”država korisnica IPA III podrške”**, koju predstavlja Ministarstvo evropskih poslova,

s druge strane (pojedinačno „Strana“, a zajednički „Strane“),

saglasile su se o sljedećem:

Član 1 — Program

- (1) Unija je saglasna da finansira, a država korisnica IPA III podrške je saglasna da prihvati finansiranje sljedećeg programa:

Višegodišnja akcija u korist Crne Gore za period 2025–2027

Broj globalne obaveze za 2025. godinu: JAG.SUM.1893648

Ovaj program se finansira iz budžeta Unije na osnovu sljedećeg osnovnog akta: Instrument pretpristupne podrške (IPA III)¹

- (2) Ukupni procijenjeni trošak ovog programa za period 2025–2027 iznosi 46.123.000,00 eura. Komisija se obavezuje da obezbijedi doprinos EU do maksimalnog procijenjenog iznosa od 45.000.000,00 eura za cijeli period sprovođenja ovog Programa.
- (3) Doprinos EU biće raspoređen na godišnje obaveze za period 2025–2027 u skladu sa Aneksom I. Finansijska obaveza za 2025. godinu u iznosu od 20.000.000,00 eura biće dostupna prilikom zaključenja Finansijskog sporazuma. Planirane finansijske obaveze iz opšteg budžeta Evropske unije za naredne godine (2026. i 2027) zavise od dostupnosti sredstava za odgovarajuće finansijske godine nakon usvajanja relevantnog godišnjeg budžeta.
- (4) Ništa u ovom Finansijskom sporazumu ne može se tumačiti kao da podrazumijeva finansijsku obavezu EU u vezi sa sredstvima koja još nijesu odobrena usvajanjem odgovarajućeg godišnjeg budžeta EU. Komisija će o odobrenju narednih finansijskih obaveza navedenih u Aneksu I obavijestiti korisnicu IPA III podrške pisanim putem ili razmjenom pisama, i, gdje je primjenjivo, potvrditi mjere koje će biti podržane.
- (5) Ovaj program zahtijeva finansijske doprinose i države korisnice IPA III podrške i Unije. Raspored pojedinačnih finansijskih doprinosa naveden je u Aneksu I.
- (6) Program će se sprovoditi u skladu sa opisom navedenim u Aneksu I, koji je dodatno pojašnjen u Projektnim predlozima dogovorenim između Komisije i korisnice IPA III podrške.

¹ Uredba (EU) 2021/1529 Evropskog parlamenta i Savjeta od 15. septembra 2021. godine o uspostavljanju Instrumenta pretpristupne pomoći (OJ L 330, 20.9.2021, str. 1, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1529/oj>).

Član 2 — Period izvršenja i period operativnog sprovođenja

- (1) Period izvršenja ovog Finansijskog sporazuma, kako je definisano članom 12 Aneksa II (Opšti uslovi) je određen na 12 godina od zaključenja ovog Finansijskog sporazuma.
- (2) Trajanje perioda operativnog sprovođenja, kako je definisano članom 12 Aneksa II (Opšti uslovi), određeno je na 6 godina od zaključenja ovog Finansijskog sporazuma za budžetska sredstva za prvu godinu, odnosno od datuma obavještavajućeg pisma Komisije ili zaključenja razmjene pisama između Komisije i korisnice IPA III podrške za budžetska sredstva za naredne godine.
- (3) Ovi periodi se mogu produžiti u skladu sa odredbama člana 17 Aneksa II.

Član 3 — Adrese i komunikacija

Sva komunikacija u vezi sa sprovođenjem ovog Finansijskog sporazuma mora biti u pisanoj formi, izričito se odnosi na ovaj program kao što je navedeno u članu 1, stav 1, i šalje se na sljedeće adrese:

a) Za Komisiju:

Gđa Valentina Superti
Direktorica B, Zapadni Balkan
Generalni direktorat za proširenje i Istočno susjedstvo (DG ENEST)
Rue de la Loi 15
Evropska komisija
B-1049 Brisel, Belgija
e-mail: ENEST-B@ec.europa.eu

b) za državu korisnicu IPA III podrške

G-đa Maida Gorčević
Nacionalna IPA koordinatorka
Ministarka evropskih poslova
Bulevar Ivana Crnojevića 167, 4. sprat,
81000 Podgorica, Crna Gora
e-mail: maida.gorcevic@mep.gov.me

Član 4— Kontakt osoba za OLAF

Osoba za kontakt sa državom korisnicom IPA III podrške, koja ima odgovarajuća ovlašćenja da neposredno sarađuje sa Evropskom kancelarijom za borbu protiv prevara (OLAF) u cilju olakšavanja operativnih aktivnosti OLAF-a je:

Gospođa Nataša Kovačević
Ministarstvo finansija Crne Gore
Kontakt osoba za AFCOS/Kancelarija AFCOS Stanka Dragojevića 2, 81000 Podgorica, Crna Gora
Elektronska adresa: natasa.kovacevic@mif.gov.me

Član 5 - Okvirni finansijski sporazum o partnerstvu

Program se sprovodi u skladu sa odredbama Okvirnog finansijskog sporazuma o partnerstvu (FFPA) između Evropske komisije i Crne Gore o aranžmanima za sprovođenje finansijske podrške Unije Crnoj Gori u okviru Instrumenta za pretpristupnu pomoć (IPA III), koji je stupio na snagu 2. novembra 2022. godine (u daljem tekstu "FFPA"). Ovaj Finansijski sporazum dopunjuje odredbe FFPA. U slučaju sukoba između odredaba ovog Finansijskog sporazuma i odredaba FFPA, primat imaju odredbe FFPA.

U skladu sa članom 157(5) Finansijske uredbe, sprovođenje programa u indirektnom upravljanju od strane korisnika IPA biće dopunjeno ad-hoc mjerama navedenim u članu 7.

Član 6 - Aneksi

(1) Ovaj Finansijski sporazum čine:

(a) ovi Posebni uslovi;

(b) Aneks I: Višegodišnja akcija u korist Crne Gore za period 2025–2027;

(c) Aneks II: Opšti uslovi;

(d) Aneks III: Obrazac finansijskog izvještaja prema članu 61(2)(a) i 61(3) FFPA, uključujući obrazac za predviđene zahtjeve za plaćanje prema članu 33(3) FFPA;

(e) Aneks IV: Minimalna specifikacija računovodstvenog sistema zasnovana na obračunskom načelu.

(2) U slučaju sukoba između odredaba Aneksa i odredaba ovih Posebnih uslova, odredbe Posebnih uslova imaju primat. U slučaju sukoba između odredaba Aneksa I i odredaba Aneksa II, odredbe Aneksa II imaju primat.

Član 7- Odredbe kojima se odstupa od Aneksa II ili se on dopunjuje

Aneks II se dopunjuje sljedećim odredbama:

Komisija je uvela elektronski sistem razmjene za izvještavanje o ugovorima pod indirektnim upravljanjem od strane države korisnice IPA III podrške („IPA-APP“). Od države korisnice IPA III se zahtijeva da se registruje i koristi IPA-APP kako bi se omogućilo e-upravljanje finansijskim sporazumima.

Dio finansijskog sporazuma koji se odnosi na povjerene zadatke implementacije pod indirektnim upravljanjem od strane države korisnice IPA III podrške i sva prava i obaveze države korisnice iz ovog sporazuma obustavljaju se u skladu sa članom 15. FFPA dok se ne ispune uslovi iz člana 12. FFPA.

Nacionalnim strukturama i organima se zabranjuje da preuzimaju nove zakonske obaveze, uključujući odluku o dodjeli u okviru ovog Programa, prije zadovoljavajućeg ishoda misije revizije. Transfer sredstava u okviru ovog Programa od strane DG ENEST (Generalni direktorat za proširenje i Istočno susjedstvo) ka državi korisnici IPA III podrške obustavlja se do zadovoljavajućeg ishoda misije revizije povjeravanja.

Član 8 - Zaključak i stupanje na snagu

Ovaj Finansijski sporazum smatra se zaključenim na dan kada ga potpiše posljednja strana, a najkasnije do 31. decembra 2026. godine.

Ovaj Finansijski sporazum stupa na snagu na dan kada ga potpiše posljednja strana.

Dio Programa koji se provodi indirektnim upravljanjem s državom korisnicom IPA III podrške (s izuzetkom pokretanja postupaka dodjele) započet će tek nakon što se finalizira potrebno povjeravanje zadataka izvršenja budžeta.

Ovaj Finansijski sporazum je sastavljen u dva primjerka na engleskom jeziku, od kojih je jedan uručen Komisiji, a drugi državi korisnici IPA III podrške.

Za državu korisnicu IPA III podrške:

G-đa Maida Gorčević
Nacionalna IPA koordinatorka
Ministarka evropskih poslova
Podgorica, Crna Gora

Datum:

Potpis:

Za Komisiju:

Gđa Valentina Superti
Direktorica B, Zapadni Balkan
Generalni direktorat za proširenje i
Istočno susjedstvo (DG ENEST)
Evropska komisija

Datum: 10. septembar 2025.

Potpis: */ovdje svojeručni potpis/*

Aneks I: Višegodišnja akcija u korist Crne Gore za period 2025–2027

Višegodišnja akcija u korist Crne Gore za 2025-2027. godinu, u skladu sa Odlukom Evropske komisije o finansiranju Višegodišnjeg akcionog plana u korist Zapadnog Balkana za 2025 – 2027, ukupne je vrijednosti **46.123.000,00 eura**.

Od ukupnog iznosa, ukupni doprinos EU je **45.000.000,00 eura**, od čega su sredstva, po godinama, raspoređena na sljedeći način:

Akcioni dokument za višegodišnju akciju u korist Crne Gore za 2025-2027. godinu	
Godina	Maksimalni doprinos EU (EUR)
2025	20.000.000,00
2026	13.600.000,00
2027	11.400.000,00
UKUPNO	45.000.000,00

Akcija je kofinansirana od strane Crne Gore u iznosu sa **1.123.000,00 eura**.

KRATAK OPIS AKCIJE

Evropska unija pruža sveobuhvatnu podršku Crnoj Gori u jačanju kapaciteta i odgovornosti javne uprave na putu ka članstvu u EU, kao i u sprovođenju ključnih reformi. Ova podrška obuhvata sljedeće glavne instrumente i oblasti djelovanja:

Akcija je osmišljena u skladu sa principima participativnog razvoja i dobrog upravljanja (glavni cilj prema DAC kriterijumima), sa posebnim fokusom na rodnu ravnopravnost, osnaživanje žena i djevojčica, kao i digitalizaciju kao značajnim ciljevima. Primarno će doprinijeti ostvarivanju sljedećih Ciljeva održivog razvoja (SDG): SDG 5 – *Rodna ravnopravnost*, SDG 16 – *Promovisanje mirnih i inkluzivnih društava za održivi razvoj, obezbjeđivanje pristupa pravdi za sve i izgradnju efektivnih, odgovornih i inkluzivnih institucija na svim nivoima*, kao i SDG 17 – *Jačanje sredstava za sprovođenje i revitalizaciju globalnog partnerstva za održivi razvoj*.

Instrument EU za evropsku integraciju (EUIF) će unaprijediti kapacitete Crne Gore za dalje usklađivanje i sprovođenje pravne tekovine EU (*acquis*). EUIF će pružiti fleksibilnu podršku državnim institucijama u rješavanju specifičnih potreba koje se identifikuju tokom pregovora i sprovođenja IPA III programa, a može se koristiti i u *ad-hoc* situacijama ili u slučaju izbijanja eventualne krize. Na primjer, koristiće se za rješavanje pitanja i izazova vezanih za završna mjerila, identifikovanih tokom pregovaračkog procesa.

Dodatno, finansijski sektor Crne Gore zahtijeva dalji razvoj nadzornih i regulatornih kapaciteta, kao i dodatno usklađivanje regulatornog okvira sa EU standardima. Takođe, Crna Gora ima obavezu da unaprijedi svoju sposobnost efikasnog upravljanja i nadzora finansijskih tržišta, uz osiguranje stabilnosti, transparentnosti i usklađenosti sa finansijskim propisima EU. Pored toga, nacionalni statistički organi treba da razviju nove metode prikupljanja podataka i kreiranja novih usluga u skladu sa zahtjevima EU, kako za potrebe građana, tako i za potrebe drugih partnera. Takođe, očekuje se da će biti potrebna podrška u obezbjeđivanju zaštite finansijskih interesa EU u okviru Poglavlja 32 – Finansijska kontrola.

Intervencije mogu uključivati i nastavak podrške reformi javne uprave, jačanju efikasnosti centralnih i lokalnih vlasti u upravljanju EU politikama i fondovima, kontinuiranu podršku u oblasti vladavine prava, kao i mjere za rodnu ravnopravnost i borbu protiv diskriminacije.

Dalje, kako bi proces pristupanja bio uspješan i stekao podršku građana, njegovi benefiti, rezultati i izazovi moraju biti jasno i transparentno komunicirani sa stanovništvom.

Instrument EU za sprovođenje reformi (EURF) u Crnoj Gori baviće se strukturnim reformama i dopunjavati druge investicione podrške usmjerene na reforme dostupne Crnoj Gori, uključujući dodatnu i kontinuiranu bilateralnu IPA pomoć, podršku kroz Zapadnobalkanski investicioni okvir (WBIF), Ekonomski i investicioni plan (EIP), novu Reformsku agendu, kao i kredite i grantove.

Podrška će biti usmjerena na prenos znanja i pronalaženje rješenja za prevazilaženje ključnih reformskih izazova, uzimajući u obzir prioritete identifikovane u pretpristupnom procesu i procesu proširenja, a naročito u okviru Reformske agende i Programa ekonomskih reformi Crne Gore.

EURF će biti realizovan u bliskoj saradnji sa drugim partnerima orijentisanim na politike, u skladu sa njihovim mandatima i komparativnim prednostima, uključujući međunarodne finansijske institucije (IFIs), međunarodne organizacije, specijalizovane pružaoce usluga i države članice EU.

Sama akcija predstavlja nastavak prakse uspostavljene kroz program IPA za 2021. godinu, dok će fokus biti na aktuelnim reformama i prioritetima. Instrument će djelovati paralelno sa tekućim političkim dijalogom između Crne Gore, EU i međunarodnih finansijskih institucija u navedenim oblastima, te dodatno podržavati i privlačiti javne i privatne investicije u strateškim sektorima kroz efikasnije korišćenje dostupnih instrumenata (garantne šeme, zajmovi, kreditiranje po osnovu politika i slično).

ANEKS II – OPŠTI USLOVI

Sadržaj

<u>Prvi dio: Odredbe koje se primjenjuju na aktivnosti za koje je država korisnica IPA III podrške Ugovorno tijelo u okviru indirektnog upravljanja od strane države korisnice (IMBC)</u>	1
4	
<u>Član 1 - Opšta načela</u>	14
<u>Član 1a – Nabavke i dodjela bespovratnih sredstava (grantova)</u>	14
<u>Član 1b – Isključenje i administrativne sankcije</u>	16
<u>Član 2 - Komunikacija i vidljivost</u>	16
<u>Član 3 - Ex-ante i ex post kontrole postupaka nabavki i dodjeljivanja bespovratnih sredstava i ex post kontrole ugovora i bespovratnih sredstava koje će sprovoditi Komisija</u>	16
<u>Član 4 - Bankovni računi, računovodstveni sistemi i priznati troškovi</u>	17
<u>Član 5 - Odredbe o izvršenim plaćanjima državi korisnici IPA III podrške od strane Komisije</u>	18
<u>Član 6 - Prekid plaćanja</u>	18
<u>Član 7 - Povraćaj sredstava</u>	19
<u>Član 7.a – Finansijske korekcije i zatvaranje</u>	19
<u>Drugi dio: Odredbe koje se primjenjuju na budžetsku podršku</u>	20
<u>Član 8 - Dijalog o politici</u>	20
<u>Član 9 - Provjera uslova i isplata</u>	20
<u>Član 10 - Transparentnost budžetske podrške</u>	20
<u>Član 11 - Povraćaj sredstava za budžetsku podršku</u>	20
<u>Treći dio: Odredbe koje važe za ovaj Finansijski sporazum bez obzira na način sprovođenja</u>	21
<u>Član 12 – Potpisivanje, period izvršenja, period operativnog sprovođenja i rok za ugovaranje</u>	21
<u>Član 13 - Dozvole i ovlašćenja</u>	22
<u>Član 14 – Zahtjevi u pogledu izvještavanja</u>	22
<u>Član 15 - Prava intelektualne svojine</u>	22
<u>Član 16 - Konsultacije između države korisnice IPA III podrške i Komisije</u>	23
<u>Član 17 – Izmjene i dopune ovog Finansijskog sporazuma</u>	23
<u>Član 18 – Obustava ovog Finansijskog sporazuma</u>	23
<u>Član 19 - Okončanje ovog Finansijskog sporazuma</u>	24
<u>Član 20 – Primjenjivo pravo, rješavanje sporova</u>	25
<u>Član 21 – Restriktivne mjere EU</u>	26

Prvi dio: Odredbe koje se primjenjuju na aktivnosti za koje je država korisnica IPA III podrške Ugovorno tijelo u okviru indirektnog upravljanja od strane države korisnice IPA III podrške (IMBC)

Član 1 - Opšta načela

- (1) Svrha Prvog dijela je da se postave pravila za vršenje povjerenih zadataka u vezi sa sprovođenjem budžeta kao što je opisano u Aneksu I i da se definišu prava i obaveze koje i država korisnica IPA III podrške i i Komisija imaju prilikom obavljanja ovih zadataka.

Prvi dio primjenjuje se na zadatke sprovođenja budžeta koji su povjereni državi korisnici IPA III podrške koji se odnose samo na doprinos Unije, ili u kombinaciji sa sredstvima države korisnice IPA III podrške ili sredstvima treće strane, ukoliko se ta sredstva sprovode prilikom zajedničkog sufinansiranja.

- (2) Država korisnica IPA III podrške ostaje odgovorna za ispunjenje obaveza propisanih ovim Finansijskim sporazumom i Okvirnim finansijskim sporazumom o partnerstvu (u daljem tekstu: FFPA). U skladu sa članom 6, članom 18, članom 19 i članom 21, Komisija zadržava pravo da prekine plaćanja i da obustavi i/ili raskine ovaj Finansijski sporazum.
- (3) Država korisnica IPA III podrške dužna je da poštuje minimalnu stopu svog doprinosa navedenog u Aneksu I. U slučaju doprinosa i iz države korisnice IPA III podrške i iz Unije, doprinos države korisnice IPA III podrške biće na raspolaganju u isto vrijeme kad i odgovarajući doprinos Unije.
- (4) U svrhu primjene člana 25 FFPA o zaštiti ličnih podataka, lični podaci:
- se obrađuju zakonito, pravično i na transparentan način u odnosu na lice na koji se podaci odnose;
 - prikupljaju se u određene, izričite i legitimne svrhe i ne obrađuju se dalje na način koji nije primjeren tim svrhama;
 - su adekvatni, relevantni i ograničeni na ono što je neophodno u odnosu na svrhe za koje se obrađuju;
 - su tačni i, ukoliko je to neophodno, ažurirani;
 - se obrađuju na način koji obezbjeđuje odgovarajuću bezbjednost ličnih podataka i
 - čuvaju se u obliku koji dopušta identifikaciju lica na koje se podaci odnose ne duže nego što je neophodno za svrhe za koje se lični podaci obrađuju.

Lični podaci koji su dio dokumenata koje korisnik IPA III podrške vodi i čuva u skladu sa stavom 2 člana 1a moraju biti izbrisani nakon isteka rokova utvrđenih u tom stavu.

Član 1a – Nabavke i dodjela bespovratnih sredstava (grantova)

- (1) Ne dovodeći u pitanje član 18 stav 5 FFPA, zadatke iz stava 1 člana 1 izvršava korisnik IPA III podrške u skladu sa procedurama i standardnim dokumentima koje je utvrdila i objavila Komisija za dodjelu ugovora o nabavkama i bespovratnim sredstvima u eksternim akcijama, naročito praktičnim vodičem o ugovornim procedurama za eksterne akcije Evropske unije (PRAG), koji je bio na snazi u trenutku pokretanja predmetnog postupka, kao i u skladu sa neophodnim standardima vidljivosti i komunikacije navedenim u članu 2 stav 2.

Država korisnica IPA III podrške sprovodi postupke nabavki i dodjele bespovratnih sredstava, zaključuje ugovore koji iz ovih postupaka proizilaze i osigurava da su sva dokumenta relevantna za revizorski trag napisana na jeziku ovog Finansijskog sporazuma.

- (2) Ne dovodeći u pitanje član 49 FFPA, država korisnica IPA III podrške čuva sva relevantna prateća finansijska i ugovorna dokumenta od dana stupanja na snagu ovog Finansijskog sporazuma, ili od ranijeg datuma ukoliko su postupak nabavki, poziv za dostavljanje predloga ili postupak direktne dodjele bespovratnih sredstava pokrenuti prije stupanja na snagu ovog Finansijskog sporazuma i to pet

godina od dana zatvaranja programa. Država korisnica IPA III podrške posebno vodi računa o sljedećem:

(a) Postupci nabavke:

- i) Obavještenje o najavi sa dokazom o objavljivanju obavještenja o nabavci i bilo kakvih ispravaka;
- ii) Imenovanje odbora za uži izbor;
- iii) Izvještaj o užem izboru (uključujući anekse) i prijave;
- iv) Dokaz o objavljivanju obavještenja o užem izboru;
- v) Pisma kandidatima koji nisu ušli u uži izbor;
- vi) Poziv za učešće u tenderu ili ekvivalentnom postupku;
- vii) Tendersku dokumentaciju uključujući anekse, pojašnjenja, zapisnike sa sastanaka, dokaz o objavljivanju;
- viii) Imenovanje komisije za evaluaciju;
 - ix) Izvještaj o otvaranju tendera, uključujući anekse;
 - x) Izvještaj sa evaluacije/pregovora, uključujući anekse i primljene ponude²;
 - xi) Pismo obavještenja;
- xii) Proravno pismo za dostavljanje ugovora;
- xiii) Pisma neuspješnim kandidatima;
 - xiv) Obavještenje o dodjeli/poništenju, uključujući dokaz o objavljivanju;
 - xv) Potpisani ugovori, izmjene, dodaci, izvještaji o sprovođenju i relevantna korespondencija.
- (b) Pozivi na dostavljanje predloga i direktnu dodjelu bespovratnih sredstava:
 - i) Imenovanje komisije za evaluaciju;
 - ii) Početni i administrativni izvještaj, uključujući anekse i dostavljene prijave³;
 - iii) Pisma uspješnim i neuspješnim kandidatima nakon procjene sažetka projekta;
 - iv) Izvještaj o procjeni sažetka projekta;
 - v) Izvještaj o evaluaciji potpune prijave ili izvještaj sa pregovaranja sa relevantnim aneksima;
 - vi) Provjera prihvatljivosti i prateća dokumenta;
 - vii) Pisma uspješnim i neuspješnim kandidatima sa odobrenom listom rezervi nakon potpune procjene prijave;
 - viii) Proravno pismo za dostavljanje ugovora o dodjeli bespovratnih sredstava;
 - ix) Obavještenje o dodjeli/poništenju, uključujući dokaz o objavljivanju;
 - x) Potpisani ugovori, izmjene, dodaci i relevantna korespondencija.

Osim toga, finansijska i ugovorna dokumenta iz stava 2(a) i 2(b) moraju biti dopunjena svim relevantnim pratećim dokumentima kako se to zahtijeva procedurama iz stava 1 ovog člana, kao i svim relevantnim dokumentima koja se odnose na plaćanja, povraćaj sredstava i operativne troškove, na primjer izvještajima o projektima i provjerama na licu mjesta, prihvatanju roba i radova, garancijama, jemstvom, izvještajima nadzornih organa.

- (3) Operacije koje sufinansira Unija u okviru Programa mogu takođe dobiti i finansijska sredstva od međunarodne organizacije, države članice, treće zemlje ili regionalne organizacije.

² Eliminacija neuspjelih ponuda pet godina nakon zatvaranja postupka nabavki.

³ Eliminacija neuspjelih prjava tri godine nakon zatvaranja postupka dodjele bespovratnih sredstava

Član 1b – Isključenje i administrativne sankcije

- (1) Prilikom primjene postupaka i standardnih dokumenata koje je utvrdila i objavila Komisija za dodjelu ugovora o nabavci i bespovratnih sredstava, država korisnica IPA III podrške dužna je da shodno tome osigura da se nijedan ugovor o nabavci ili bespovratnim sredstvima koji se finansira iz sredstava EU ne dodjeljuje privrednom subjektu ili podnosiocu zahtjeva za dodjelu bespovratne pomoći ukoliko se privredni subjekt ili podnosilac zahtjeva za dodjelu bespovrate pomoći, bilo on sam ili pak osoba koja ima ovlaštenja za zastupanje, za donošenje odluka ili kontrolu nad njim, nalazi u jednoj od situacija u kojoj dolazi do isključenja, a koje su predviđene odgovarajućim postupcima i standardnim dokumentima Komisije.
- (2) Država korisnica IPA III podrške dužna je da odmah obavijesti Komisiju ukoliko se kandidat, ponuđač ili podnosilac zahtjeva nađe u situaciji u kojoj dolazi do isključenja iz stava (1) ili je počinio nepravilnosti i prevaru kako je definisano u članu 51 stav 5 FFPA ili je pokazao značajne nedostatke u ispunjavanju glavne obaveze u sprovođenju pravne obaveze koja se finansira iz budžeta Unije.
- (3) Prilikom dodjele ugovora o nabavci ili bespovratnim sredstvima, država korisnica IPA III podrške dužna je da uzme u obzir informacije sadržane u Sistemu ranog otkrivanja i isključenje (EDES) koji je izdala Komisija. Pristup informacijama može biti obezbijeden preko kontakt tačke ili putem konsultacija sa Komisijom korištenjem sljedećih sredstava (Evropska komisija, Generalni direktorat za budžet, Računovodstveni službenik Komisije MO15, B-1049 Brisel, Belgija, putem elektronske pošte na adresu BUDG-C01-EXCL- DB@ec.europa.eu , u kopiji navesti adresu Komisije navedenu u članu 3 Posebnih uslova). Svaki ugovor ili bespovrata pomoć zaključeni s izvođačem ili korisnikom bespovratnih sredstava koji se u trenutku sklapanja ugovora nalaze u situaciji u kojoj dolazi do isključenja moraju biti isključeni iz finansiranja Unije i može se primijeniti mehanizam finansijskih korekcija u skladu s članom 7a.
- (4) Ukoliko država korisnica IPA III podrške sazna za situaciju isključenja iz stava (1) u sprovođenju zadataka opisanih u Aneksu I, država korisnica IPA III podrške, dužna je da, shodno uslovima svog nacionalnog zakonodavstva, ukloni privredni subjekat ili podnosioca zahtjeva za dodjelu bespovratnih sredstava iz predmetnog postupka i isključi ga iz svojih budućih postupaka nabavke ili dodjele bespovratnih sredstava. Država korisnica IPA III podrške može izreći i novčanu kaznu srazmjernu vrijednosti predmetnog ugovora. Odbijanja, isključenja i/ili novčane kazne izriču se nakon adversarnog postupka kojim se osigurava ostvarenje prava na odbranu izvođača ili korisnika bespovratne pomoći. Država korisnik IPA III podrške dužna je da obavijesti Komisiju u skladu sa stavom 2 ovog člana.

Član 2 - Komunikacija i vidljivost

- (1) U skladu sa članom 24 FFPA, država korisnica IPA III podrške preduzima neophodne mjere kako bi obezbijedila vidljivost finansijskih sredstava EU za aktivnosti koje su joj povjerene i priprema koherentan plan vidljivosti i aktivnosti komunikacije koji treba dostaviti Komisiji na saglasnost u roku od 2 mjeseca od dana stupanja na snagu ovog Finansijskog sporazuma.
- (2) Ove aktivnosti komunikacije i vidljivosti moraju biti u skladu sa Priručnikom za komunikaciju i vidljivost za eksterne akcije EU koji je bio na snazi u vrijeme datih aktivnosti, a koji propisuje i objavljuje Komisija.

Član 3 - Ex-ante i ex-post kontrole postupaka nabavki i dodjeljivanja bespovratnih sredstava i ex post kontrole ugovora i bespovratnih sredstava koje će sprovođiti Komisija

- (1) Komisija može vršiti *ex ante* kontrole javnih konkursa za dodjelu ugovora i bespovratnih sredstava za sljedeće faze nabavki:
 - (a) odobravanje obavještenja o ugovorima za nabavku i svih ispravki;
 - (b) odobravanje tenderske dokumentacije i smjernica za podnosioca zahtjeva za dodjelu bespovratnih sredstava;
 - (c) odobravanje sastava komisija za evaluaciju;

- (d) odobravanje izvještaja o procjeni, odluka o odbijanju i dodjeli⁴
 - (e) odobravanje ugovornih dosijea i dopuna ugovoru.
- (2) Kada je riječ o *ex-ante* kontrolama Komisija odlučuje o sljedećem:
- (a) o vršenju *ex-ante* kontrola svih spisa, ili
 - (b) o vršenju *ex-ante* kontrola nad odabirom takvih spisa, ili
 - (c) o potpunom izostavljanju *ex-ante* kontrola.
- (3) Ukoliko Komisija odluči da sprovede *ex-ante* kontrole u skladu sa stavom 2(a) ili (b) ovog člana, ona obavještava državu korisnicu IPA III podrške o spisima koji su odabrani za *ex-ante* kontrole. Država korisnica IPA III podrške dužna je da dostavi Komisiji svu potrebnu dokumentaciju i informacije po prijemu obavještenja da je odabran spis za *ex-ante* kontrolu, najkasnije u vrijeme dostavljanja obavještenja o nabavci ili programu rada na objavljivanje.
- (4) Komisija može odlučiti da sprovede *ex-post* kontrole postupaka dodjele koji nisu bili podvrgnuti *ex-ante* kontroli (u roku od 6 mjeseci od potpisivanja ugovora).
- (5) Komisija može odlučiti da izvrši *ex-post* kontrole, uključujući revizije i provjere na licu mjesta, u bilo kom trenutku bilo kog ugovora ili bespovratnih sredstava koje je dodijelila država korisnica IPA III podrške, a koji proizilaze iz ovog Finansijskog sporazuma. Država korisnica IPA III podrške dužna je da stavi na raspolaganje svu potrebnu dokumentaciju i informacije koje su neophodne Komisiji po prijemu obavještenja da je određen spis odabran za *ex-post* kontrolu. Komisija može da ovlasti određeno lice ili subjekt da u njeno ime izvrši *ex-post* kontrole.

Član 4 - Bankovni računi, računovodstveni sistemi i priznati troškovi

- (1) Nakon stupanja na snagu ovog Ugovora o finansiranju, Tijelo za upravljanje računima i Posredničko tijelo za finansijsko upravljanje (IBFM) države korisnice IPA III podrške koja predstavlja Ugovorno tijelo programa dužni su da otvore najmanje jedan bankovni račun izražen u evrima. Ukupan bankovni saldo za Program predstavlja zbir bilansa na svim bankovnim računima Programa koje su u vlasništvu Tijela za upravljanje računima i svih uključenih posredničkih tijela za finansijsko upravljanje (IBFM) države korisnice IPA III podrške. Izvještavanje o svim bankovnim računima povezanim sa svakim pojedinačnim programom evidentira se putem IPA-APP⁵ aplikacije.
- (2) Država korisnica IPA III podrške priprema i dostavlja Komisiji planove isplata predviđenih za period sprovođenja Programa slijedeći model iz tačke (d) Aneksa III. Ovi planovi se ažuriraju i podnose sa svakim zahtjevom za sredstva iz člana 5 stav 1 i člana 5 stav 3, sa godišnjim finansijskim izvještajem iz člana 14 stav 2 i sa procjenom očekivanih zahtjeva za plaćanje iz člana 33 stav 3 FFPA. Planovi predviđenih isplata moraju biti zasnovani na stvarnim i realnim potrebama i potkrijepljeni detaljnom dokumentovanom analizom (uključujući planirano ugovaranje i raspored plaćanja po ugovoru) koja se dostavlja Komisiji na zahtjev.
- (3) Početni plan predviđenih isplata sadrži sažete planove godišnjih isplata za čitav period sprovođenja i planove mjesečnih isplata za prvih dvanaest mjeseci Programa. Naknadni planovi sadrže sažete planove godišnjih isplata za bilans u periodu sprovođenja Programa i planove mjesečnih isplata za narednih četrnaest mjeseci.
- (4) Država korisnica IPA III podrške dužna je da uspostavi i održava računovodstveni sistem u skladu sa klauzulom 4(3)(a) Aneksa A FFPA koji sadrži makar informacije o ugovorima kojima se upravlja u okviru Programa navedenog u Aneksu IV.
- (5) U skladu sa članom 57 stav 2 FFPA, troškovi priznati u računovodstvenom sistemu koji se vodi u skladu

⁴ Za ugovore o uslugama ovi koraci uključuju *ex-ante* kontrole koje se odnose na odobrenje užeg izbora.

⁵ IPA-APP je namjenska IT aplikacija koju je razvio Generalni direktorat za susjedstvo i pregovore o proširenju (DG NEAR) kako bi zamijenio iPerseus koji je bio alat koji se koristio za praćenje sprovođenja pretprijetnih fondova pod indirektnim upravljanjem od strane država korisnica (IMBC).

sa odjeljkom 4 ovog člana morali su nastati, biti prihvaćeni i plaćeni i moraju odgovarati stvarnim troškovima dokazanim pratećim dokumentima i koriste se kada je to prikladno da se isplati ukupan iznos pretfinansiranja koji je korisnica IPA III podrške platila u sklopu lokalnih ugovora.

Član 5 - Odredbe o izvršenim plaćanjima državi korisnici IPA III podrške od strane Komisije

- (1) Svaki zahtjev za pretfinansiranje sastoji se od godišnjih finansijskih izvještaja za Program, uključujući ugovorene iznose, isplaćene i priznate troškove.
- (2) Prva isplata iznosa pretfinansiranja obavlja se za 100% predviđenih isplata za prvu godinu plana predviđenih isplata u skladu sa članom 4 stav 2. Ovaj zahtjev za pretfinansiranje mora biti potkrijepljen bankovnim ovlaštenjima za sve bankovne račune Programa, ako je primjenjivo.
- (3) Država korisnica IPA III podrške dostavlja zahtjeve za naknadno plaćanje iznosa pretfinansiranja kada ukupni bankovni saldo Programa bude ispod iznosa predviđenih isplata za narednih pet mjeseci Programa.
- (4) Svaki zahtjev za dodatno pretfinansiranje uključuje:
 - a) Bankovni saldo za Program na dan presjeka zahtjeva;
 - b) Ažurirana bankovna ovlaštenja za sve bankovne račune Programa, ako je primjenjivo;
 - c) Proračun isplata za potrebe Programa za narednih četrnaest mjeseci na datum presjeka zahtjeva kako je navedeno u članu 4 stav 2;
 - d) Izvještavanje u IPA-APP aplikaciji.
- (5) Država korisnica IPA III podrške može za svako naredno pretfinansiranje tražiti iznos predviđenih ukupnih isplata za dvanaest mjeseci od datuma presjeka zahtjeva, umanjeno za salda iz stava 4(a) ovog člana na datum presjeka zahtjeva, za sredstva uvećana za svaki iznos finansiran od strane države korisnice instrumenta IPA III prema stavu 6 ovog člana, a koji još uvijek nije nadoknađen.

Komisija zadržava pravo da umanjí sva naknadna plaćanja predfinansiranja ukoliko ukupni bankovni saldo države korisnice IPA III podrške u okviru ovog Programa premašuje proračun predviđenih isplata za narednih četrnaest mjeseci.
- (6) U slučaju kada je isplata umanjena shodno stavu 5 ovog člana, država korisnica IPA III podrške mora finansirati Program iz sopstvenih sredstava do iznosa umanjenja. Država korisnica IPA III podrške može zatim tražiti nadoknadu tog finansiranja u sklopu narednog zahtjeva za sredstva kao što je precizirano u stavu 5 ovog člana.
- (7) U skladu sa članom 33(1) FFPA, Komisija zadržava pravo da obradi djelimična plaćanja u granicama raspoloživih sredstava. Kada sredstva ponovo budu raspoloživa, Komisija odmah obrađuje isplatu preostalog iznosa.
- (8) Komisija ima pravo na povraćaj prekomjernih bankovnih salda koji su ostali neiskorišćeni duže od dvanaest mjeseci. Prije ostvarivanja tog prava, Komisija poziva državu korisnicu IPA III podrške da navede razloge za kašnjenje u isplati sredstava i da pokaže stalnu potrebu za njima tokom naredna dva mjeseca.
- (9) Kamate nastale na bankovnim računima koji se koriste za ovaj Program ne dopijevaju Komisiji.
- (10) Shodno članu 33(4) FFPA, ukoliko prekid roka za zahtjeve za plaćanje premašuje dva mjeseca, država korisnica IPA III podrške može tražiti odluku od strane Komisije o tome da li treba produžiti prekid roka.
- (11) Ovjereni izvještaj o troškovima iz člana 36(1) FFPA dostavlja Nacionalni službenik za ovjeravanje (NAO), najkasnije 16 mjeseci nakon završetka operativnog perioda za sprovođenje.

Član 6 - Prekid plaćanja

- (1) Ne dovodeći u pitanje obustavu ili okončanje ovog Finansijskog sporazuma po članovima 18, odnosno 19, kao i ne dovodeći u pitanje članove 38 i 39 FFPA, Komisija može djelimično ili u potpunosti prekinuti

plaćanja ukoliko:

- (a) Komisija utvrdi ili je duboko zabrinuta da je država korisnica IPA III podrške počinila značajne greške, nepravilnosti ili prevaru koje dovode u pitanje zakonitost ili ispravnost pojedinih glavnih transakcija prilikom sprovođenja Programa, ili nije ispunila svoje obaveze po ovom Finansijskom sporazumu, uključujući obaveze koje se odnose na sprovođenje Plana vidljivosti i komunikacija;
- (b) Komisija utvrdi ili je duboko zabrinuta da je država korisnica IPA III podrške počinila sistemske ili ponavljajuće greške, nepravilnosti, prevare ili kršenja obaveza iz ovog ili drugih Finansijskih sporazuma, pod uslovom da te greške, nepravilnosti, prevare ili kršenja obaveza imaju značajan uticaj na sprovođenje ovog Finansijskog sporazuma ili dovode u pitanje pouzdanost sistema interne kontrole države korisnice IPA III podrške ili zakonitost i ispravnost osnovnog troška.

Član 7 - Povraćaj sredstava

- (1) Pored slučajeva iz člana 40 FFPA, Komisija može povratiti sredstva od države korisnice IPA III kako je predviđeno Finansijskom uredbom, a naročito u slučaju:
 - (a) da ciljevi i rezultati utvrđeni u Aneksu I nisu ostvareni ili nisu korišteni u predviđenu svrhu
 - (b) neprihvatljivog troška;
 - (c) nepoštovanja stope sufinansiranja kako je predviđeno Aneksom I;
 - (d) troška nastalog kao posljedica grešaka, nepravilnosti, prevare ili kršenja obaveza prilikom sprovođenja Programa, naročito prilikom postupaka nabavki i dodjele bespovratnih sredstava.
 - (e) slabosti ili nedostataka u sistemima upravljanja i kontrole države korisnice IPA III podrške, što dovodi do primjene finansijske korekcije.
- (2) U skladu s nacionalnim pravom, NAO je dužan da izvrši povraćaj doprinosa koji je isplaćen državi korisnici IPA III podrške od primalaca koji su se našli u bilo kojoj od situacija utvrđenih u stavu 1 tačke b i d ovog člana ili navedenih u članu 40 Finansijskog sporazuma. Ukoliko NAO ne uspije da izvrši povraćaj sredstava u cjelosti ili djelimično, to ne sprečava Komisiju da povрати predmetna sredstva od države korisnice IPA III podrške.
- (3) Iznosi koji su na nepropisan način plaćeni ili nadoknađeni od strane države korisnice IPA III podrške, iznosi iz finansijskih garancija za ispunjenje obaveza i garancija za pretfinansiranje koje su podnijete na osnovu postupaka nabavki i dodjele bespovratnih sredstava, iznosi novčanih kazni koje je država korisnica IPA III podrške nametnula kandidatima, ponuđačima, podnosiocima zahtjeva, izvođačima ili korisnicima bespovratnih sredstava ponovo se koriste za svrhe Programa ili se vraćaju Komisiji.

Član 7a – Finansijske korekcije i zatvaranje

Na osnovu članova 42, 43 i 47 FFPA, Komisija daje dopunske smjernice o postupcima provjere i prihvatanju računa, uključujući finansijske korekcije, i zatvaranje.

Drugi dio: Odredbe koje se primjenjuju na budžetsku podršku

Član 8 - Dijalog o politici

Država korisnica IPA III podrške i Komisija obavezuju se da će uspostaviti redovan i konstruktivan dijalog na odgovarajućem nivou o sprovođenju ovog Finansijskog sporazuma.

Član 9 - Provjera uslova i isplata

- (1) Komisija provjerava uslove za isplatu tranši komponente budžetske podrške, kao što je utvrđeno u relevantnom Dodatku Aneksu I.
- (2) Kada Komisija zaključi da nijesu ispunjeni uslovi za isplatu, ona bez odlaganja o tome obavještava državu korisnicu IPA III podrške.
- (3) Zahtjevi za isplatu koje podnosi država korisnica IPA III podrške prihvatljivi su za finansiranje od strane EU pod uslovom da su u skladu s odredbama iz Aneksa I i relevantnog Dodatka, te da su podnijeti tokom faze operativnog sprovođenja.
- (4) Država korisnica IPA III podrške primjenjuje svoje nacionalne devizne propise na nediskriminatorni način na sve isplate komponente budžetske podrške.

Član 10 - Transparentnost budžetske podrške

Država korisnica IPA III podrške saglasna je da Komisija objavi ovaj Finansijski sporazum i sve njegove izmjene i dopune, uključujući i elektronskim putem, sa takvim osnovnim informacijama o budžetskoj podršci koje Komisija smatra prikladnim. Sadržaj takve publikacije u skladu je s propisima EU koji važe za zaštitu ličnih podataka.

Član 11 - Povraćaj sredstava za budžetsku podršku

Komisija može izvršiti povraćaj cijelog ili dijela iznosa isplata, uz dužno poštovanje načela proporcionalnosti, ukoliko utvrdi da je isplata postala nevažeća usljed ozbiljne nepravilnosti koja se može pripisati državi korisnici IPA III podrške, naročito ukoliko je država korisnica IPA III podrške pružila nepouzdana ili netačne informacije, ili je bila prisutna korupcija ili prevara.

Treći dio: Odredbe koje važe za ovaj Finansijski sporazum bez obzira na način sprovođenja

Član 12 – Potpisivanje, period izvršenja, period operativnog sprovođenja i rok za ugovaranje

- (1) Period izvršenja je period tokom kojeg se sprovodi Finansijski sporazum i obuhvata period operativnog sprovođenja kao i fazu zatvaranja. Trajanje ovog perioda propisano je članom 2(1) Posebnih uslova i počinje zaključivanjem ovog Finansijskog sporazuma, a završava se završnim datumom za realizaciju Finansijskog sporazuma.
- (2) Period operativnog sprovođenja je period u kojem se završavaju sve operativne aktivnosti obuhvaćene ugovorima o nabavci, ugovorima o bespovratnim sredstvima i ugovorima o doprinosima. Trajanje ovog perioda propisano je članom 2(2) Posebnih uslova i počinje zaključivanjem ovog Finansijskog sporazuma za budžetsku alokaciju za prvu godinu i na datum obavještenja Komisije ili zaključenja razmjene pisama između Komisije i države korisnice IPA III podrške za budžetske alokacije narednih godina.
- (3) Ugovorno tijelo dužno je da se pridržava perioda operativnog sprovođenja prilikom zaključivanja i sprovođenja nabavki, ugovora o bespovratnim sredstvima i ugovora o doprinosima u okviru ovog Finansijskog sporazuma.
- (4) Ne dovodeći u pitanje član 29(2) FFPA, troškovi povezani sa aktivnostima prihvatljivi su za finansiranje od strane EU samo ukoliko su nastali u toku perioda operativnog sprovođenja. Troškovi koji su nastali prije stupanja na snagu ovog Finansijskog sporazuma nisu prihvatljivi za finansiranje od strane EU osim ako je drugačije predviđeno članom 7 Posebnih uslova.
- (5) U skladu sa članom 29(3)(b) FFPA, i ne dovodeći u pitanje njegov član 28 kao ni član 7 Posebnih uslova, sljedeći troškovi koje napravi država korisnica IPA III podrške ne ispunjavaju uslove za finansiranje u okviru ovog sporazuma o finansiranju:
 - a) bankarski troškovi, troškovi garancija i slični troškovi;
 - b) novčane i administrativne kazne;
 - c) troškovi parničnog postupka;
 - d) gubici po osnovu kursnih razlika;
 - e) dugovanja i naknade za otplatu duga (kamate);
 - f) pokrivanje gubitaka, dugova ili potencijalnih budućih finansijskih obaveza;
 - g) krediti trećim licima, ako nije drugačije određeno posebnim uslovima;
 - h) negativne kamate koje naplaćuju banke ili druge finansijske institucije.
- (6) Pravne obaveze za sprovođenje ovog Finansijskog sporazuma (ugovori o nabavci, ugovori o bespovratnim sredstvima i ugovori o doprinosu) moraju se zaključiti najkasnije u roku od tri godine od dana zaključivanja Finansijskog sporazuma za budžetsku alokaciju koja je dostupna u trenutku zaključivanja. Ugovori o nabavci, ugovori o bespovratnim sredstvima i ugovori o doprinosu koji se finansiraju iz odgovarajućih narednih budžetskih alokacija za ovu akciju potpisuju se u roku od tri godine od datuma kada je budžetska alokacija stavljena na raspolaganje za akciju, kako je navedeno u obavještenju koje Komisija šalje zemlji korisnici IPA III podrške ili u razmjeni pisama između Komisije i države korisnice IPA III podrške.
- (7) Rokovi navedeni u stavu (6) ne primjenjuju se na:

- (a) višedonatorske akcije, za koje je u Posebnim uslovima utvrđen fiksni rok za zaključenje ugovora;
 - (b) izmjene i dopune pravnih obaveza koje su već zaključene i koje ne dovode do povećanja doprinosa EU;
 - (c) pravne obaveze koje treba zaključiti nakon ranijeg okončanja postojeće pravne obaveze;
 - (d) pravne obaveze koje se odnose na komunikaciju i vidljivost, reviziju i evaluaciju, a koje mogu biti potpisane nakon operativnog perioda sprovođenja;
 - (e) promjenu subjekta za sprovođenje.
- (8) Ugovor o nabavkama, bespovratnim sredstvima ili ugovor o doprinosu koji nije doveo do bilo kakvog plaćanja tokom dvije godine od njegovog potpisivanja automatski se raskida, a njegovo finansiranje obustavlja, osim u slučaju parničnih sporova pred sudovima ili arbitražnim tijelima.
- (9) U slučaju da bilo koja od strana potpiše Finansijski sporazum, njegove izmjene i dopune ili bilo koji drugi dokument potreban za sprovođenje Finansijskog sporazuma koristeći kvalifikovani elektronski potpis, strane će prihvatiti valjanost takvog kvalifikovanog elektronskog potpisa i smatrati ga jednakim rukom pisanom potpisu, pod uslovom da je usklađen sa Uredbom (EU) br. 910/2014 Evropskog parlamenta i Savjeta od 23. jula 2014. godine o elektronskoj identifikaciji i uslugama povjerenja u elektronske transakcije na unutrašnjem tržištu i prestanku važenja Direktive 1999/93/EC.

Član 13 - Dozvole i ovlašćenja

Ne dovodeći u pitanje član 27 FFPA, svaka vrsta dozvole i/ili ovlašćenja koja je neophodna za sprovođenje Programa pravovremeno se izdaje od strane nadležnih organa države korisnice IPA III podrške, u skladu s nacionalnim pravom.

Član 14 – Zahtjevi u pogledu izvještavanja

- (1) Za potrebe opštih zahtjeva u pogledu izvještavanja Komisije navedenih u članu 59 Okvirnog sporazuma o godišnjem izvještaju o sprovođenju IPA III podrške, nacionalni koordinator za IPA podršku (NIPAK) koristi obrazac koji je dala Komisija.
- (2) Za potrebe člana 60 Okvirnog sporazuma, NIPAK podnosi završni izvještaj Komisiji o sprovođenju aktivnosti koje se implementiraju pod indirektnim upravljanjem države korisnice IPA III podrške u okviru ovog Programa i najkasnije šesnaest mjeseci nakon kraja perioda operativnog sprovođenja. NIPAK koristi obrazac koji je dostavila Komisija.
- (3) Za potrebe člana 61(1) FFPA, nacionalni službenik za ovjeravanje (NAO) do 15. januara naredne finansijske godine dostavlja u elektronskoj formi primjerak podataka sadržanih u računovodstvenom sistemu utvrđenom u okviru člana 4(4). To treba potkrijepiti potpisanim nerevidiranim sažetim finansijskim izvještajem u skladu s tačkom (c) Aneksa III.
- (4) Za potrebe posebnih zahtjeva u pogledu izvještavanja u okviru indirektnog upravljanja navedenih u tački (a) člana 61(2) i članu 61(3) FFPA o godišnjim finansijskim izvještajima, NAO u državi korisnici IPA III podrške koristi obrasce date u tačkama (a) i (b) Aneksa III ovog Finansijskog sporazuma.

Član 15 - Prava intelektualne svojine

- (1) Ugovori koji se finansiraju u okviru ovog Finansijskog sporazuma obezbjeđuju državi korisnici IPA III podrške da dobije sva neophodna prava intelektualne svojine u pogledu informacionih tehnologija, studija, nacрта, planova, reklamnog i svakog drugog materijala sačinjenog za potrebe

planiranja, sprovođenja, praćenja i ocjenjivanja.

- (2) Država korisnica IPA III podrške garantuje da Komisija, ili bilo koje tijelo ili lice koje je Komisija ovlastila ima pristup i pravo da koristi taj materijal. Komisija će takav materijal koristiti isključivo za svoje potrebe.

Član 16 - Konsultacije između države korisnice IPA III podrške i Komisije

- (1) Država korisnica IPA III podrške i Komisija međusobno se konsultuju prije nego što na sljedeći nivo dovedu bilo koji spor koji se odnosi na sprovođenje ili tumačenje ovog Finansijskog sporazuma shodno članu 20.
- (2) U slučaju da Komisija uoči problem u sprovođenju procedura koje se odnose na sprovođenje ovog Finansijskog sporazuma, ona uspostavlja sve neophodne kontakte sa državom korisnicom IPA III podrške kako bi se situacija poboljšala i preduzeli svi neophodni koraci.
- (3) Konsultacije mogu dovesti do izmjena i dopuna, obustave ili raskida ovog Finansijskog sporazuma.
- (4) Komisija redovno izvještava državu korisnicu IPA III podrške o sprovođenju aktivnosti opisanih u Aneksu I, a koji ne spadaju u Prvi dio ovih Opštih uslova.

Član 17 – Izmjene i dopune ovog Finansijskog sporazuma

- (1) Sve izmjene i dopune ovog Finansijskog sporazuma sačinjavaju se u pisanoj formi, uključujući i razmjenu pisama između strana.
- (2) Ukoliko država korisnica IPA III podrške zahtijeva izmjenu ili dopunu, zahtjev se podnosi Komisiji makar tri mjeseca prije namjeravanog stupanja na snagu izmjene ili dopune, osim u opravdanim slučajevima.
- (3) Komisija može izmijeniti dokumente u Aneksima III i IV a da pritom to ne zahtijeva izmjene i dopune ovog Finansijskog sporazuma. Države korisnice IPA III podrške obavještavaju se u pisanoj formi o svakoj takvoj izmjeni i dopuni i njenom stupanju na snagu.
- (4) Ne dovodeći u pitanje stav (1), budžetske alokacije za naredne godine u skladu sa članom 1(3) Posebnih uslova izvršiće se putem pisanog obavještenja koje Komisija šalje državi korisnici IPA III podrške, ili putem razmjene pisama između Strana, kojim se navodi iznos odgovarajuće budžetske alokacije i datum od kog je ona na raspolaganju za akciju. Kada je to relevantno, obavještenje ili razmjena pisama takođe potvrđuju mjere koje će biti podržane.

Član 18 – Obustava ovog Finansijskog sporazuma

- (1) Finansijski sporazum može se obustaviti u sljedećim slučajevima:
 - (a) Komisija može obustaviti sprovođenje ovog Finansijskog sporazuma ukoliko država korisnica IPA III podrške prekrši obavezu iz ovog Finansijskog sporazuma;
 - (b) Komisija može obustaviti sprovođenje ovog Finansijskog sporazuma ukoliko država korisnica IPA III podrške prekrši bilo koju obavezu utvrđenu procedurama i standardnim dokumentima iz člana 18(2) FFPA;
 - (c) Komisija može obustaviti sprovođenje ovog Finansijskog sporazuma ukoliko država korisnica IPA III podrške ne ispunjava uslove za povjeravanje zadataka izvršenja budžeta;
 - (d) Komisija može obustaviti sprovođenje ovog Finansijskog sporazuma ukoliko država korisnica IPA III podrške odluči da obustavi ili prekine proces pristupanja EU;

- (e) Komisija može obustaviti ovaj Finansijski sporazum ukoliko država korisnica IPA III podrške prekrši obavezu koja se odnosi na poštovanje ljudskih prava, demokratska načela i vladavinu prava i u ozbiljnim slučajevima korupcije ili ukoliko je država korisnica IPA III podrške kriva za tešku povredu dužnosti za koju postoje opravdani dokazi. Teška povreda dužnosti obuhvata sljedeće:
- povredu važećih zakona ili propisa ili etičkih standarda profesije kojoj pripada lice ili subjekat, ili
 - svako nezakonito ponašanje lica ili subjekta koje ima uticaj na njegov profesionalni kredibilitet ako takvo ponašanje predstavlja nezakonitu ili pogrešnu namjeru ili grub nemar.
- (f) Ovaj Finansijski sporazum može se obustaviti u slučajevima više sile, kao što je u nastavku definisano. „Viša sila” znači bilo koju nepredviđenu ili izuzetnu situaciju ili događaj izvan kontrole strana koje sprečava bilo koju stranu da ispuni bilo koju od svojih obaveza, koja se ne može pripisati grešci ili nemaru s njihove strane (ili sa strane njihovih izvođača, zastupnika ili zaposlenih) i za koju se ispostavi da je nepremostiva uprkos svoj revnosti. Neispravnost na opremi ili materijalu ili kašnjenja u njihovom obezbjeđivanju, radni sporovi, štrajkovi ili finansijske poteškoće ne mogu biti navedeni kao viša sila. Ne smatra se da strana krši svoje obaveze ukoliko je ona spriječena da ih ispuni zbog slučaja više sile o kojoj je druga strana propisno obaviještena. Strana koja se suočava s višom silom o tome obavještava drugu stranu bez odlaganja, navodeći prirodu, vjerovatno trajanje i očekivani učinak problema, te preduzima sve mjere kako bi minimizirala moguću štetu. Ukoliko viša sila utiče samo na dio Programa, obustava Finansijskog sporazuma može biti djelimična. Nijedna strana ne smatra se odgovornom za kršenje svojih obaveza po ovom Finansijskom sporazumu ukoliko je ona spriječena da ih izvrši od strane više sile, pod uslovom da preduzme mjere da na najmanju mjeru svede moguću štetu.
- (2) Komisija može obustaviti ovaj Finansijski sporazum bez prethodnog obavještenja.
- (3) Komisija može preduzeti sve odgovarajuće mjere predostrožnosti prije nego što dođe do obustave.
- (4) Kada je obustava konstatovana, ukazuje se na posljedice po tekuće ili ugovore o nabavkama, bespovratnim sredstvima i sporazumima o delegiranju koji tek treba da budu potpisani.
- (5) Obustava ovog Finansijskog sporazuma ne dovodi u pitanje obustavu plaćanja i okončanje ovog Finansijskog sporazuma od strane Komisije u skladu s članom 6 i članom 19.
- (6) Ugovorne strane nastavljaju sprovođenje Finansijskog sporazuma onda kada to uslovi dozvole uz prethodno pisano odobrenje Komisije. To ne dovodi u pitanje eventualne izmjene i dopune ovog Finansijskog sporazuma koje mogu biti neophodne kako bi se Program prilagodio novim uslovima sprovođenja, uključujući, ako je moguće, produženje perioda operativnog sprovođenja i izvršenja, ili okončanje ovog Finansijskog sporazuma u skladu s članom 19.

Član 19 - Okončanje ovog Finansijskog sporazuma

- (1) Ukoliko problemi koji su doveli do obustave ovog Finansijskog sporazuma ne budu riješeni u periodu od najviše 180 dana, obje strane mogu okončati Finansijski sporazum uz otkazni rok od 30 dana.
- (2) Kada je okončanje sporazuma konstatovano, ukazuje se na posljedice po tekuće ugovore o nabavkama i bespovratnim sredstvima, sporazume o delegiranju i slične ugovore ili bespovratna sredstva, i sporazume o delegiranju koji tek treba da budu potpisani.
- (3) Okončanje ovog Finansijskog sporazuma ne isključuje mogućnost da Komisija izvrši finansijske

ispravke u skladu s članovima 43 i 44 Okvirnog sporazuma.

Član 20 – Primjenjivo pravo, rješavanje sporova

- (1) Ovaj Sporazum regulisan je pravom EU.
- (2) Ukoliko se spor u vezi s tumačenjem, primjenom ili valjanošću Sporazuma ne može riješiti sporazumno, rješava se arbitražom u skladu s arbitražnim pravilima Stalnog arbitražnog suda iz 2012. godine, pod sljedećim uslovima:

(a) Sastav Vijeća

Za potraživanja od 500 000 eura ili više: vijeće se sastoji od tri arbitra. Svaka strana imenuje jednog arbitra u roku od 40 kalendarskih dana nakon prijema zahtjeva o arbitraži. Dva arbitra koje su imenovale ugovorne strane imenuju trećeg arbitra koji će biti predsjedavajući arbitar.

Za potraživanja ispod 500 000 eura vijeće se sastoji od jednog arbitra, osim ako se strane ne dogovore drugačije.

Ako se vijeće ne sastavi u roku od 80 kalendarskih dana nakon prijema zahtjeva za arbitražu, bilo koja ugovorna strana može zatražiti od Sekretarijata Stalnog arbitražnog suda ili nekog drugog za obje strane prihvatljivog neutralnog organa da imenuje neophodne arbitre.

(b) Sjedište

Sjedište Arbitražnog vijeća je Hag, Holandija.

(c) Jezik

Jezik u arbitražnom postupku je engleski ili neki drugi obijema ugovornim stranama prihvatljiv službeni jezik Evropske unije. Dokazi se mogu iznositi i na drugim jezicima, ukoliko se ugovorne strane tako dogovore.

(d) Postupak

Ne može se pribjegavati privremenim mjerama, intervencijama trećih strana i intervencijama *amicus curiae* ("prijatelja suda").

Ukoliko ugovorna strana traži od vijeća da informacije ili materijal tretira kao povjerljive, odluka se donosi u obliku obrazloženog naloga i nakon što se sasluša druga ugovorna strana (daje se period od 10 kalendarskih dana za podnošenje primjedbi). Vijeće odmjerava razloge za zahtjev, prirodu informacija i pravo na efikasnu sudsku zaštitu. Vijeće naročito može da:

- objavi ono što se tiče određenih preuzetih obaveza
- ili odluči protiv objavljivanja, ali da naredi da se izradi verzija ili rezime informacija ili materijala koji nisu povjerljivi, a koji sadrži dovoljno informacija kako bi se omogućilo drugoj ugovornoj strani da izrazi svoje stavove na smislen način.

Ako se od vijeća zatraži da se slučaj vodi pred kamerama, odluka se donosi nakon saslušanja druge ugovorne strane (daje se 10 kalendarskih dana za dostavljanje primjedbi). Vijeće uzima u obzir razloge za zahtjev i primjedbe druge ugovorne strane (ukoliko ih ima).

Ukoliko se od vijeća zatraži da tumači ili primjenjuje pravo Evropske unije, ono odgađa postupak i zahtijeva od „predsjednika Visokog suda u Parizu” (*Président du Tribunal de grande instance de Paris*, „juge d’appui”), u skladu sa članovima 1460. i 1505 Francuskog građanskog procesnog zakonika da zatraži prethodno rješenje (preliminiranu odluku) od Suda Evropske unije u skladu sa članom 267 UFEU-a. Postupak pred arbitražnim sudom nastavlja se nakon

donošenja odluke juge d'appui (pomoćnog sudije). Odluka Suda pravde i sudije d'appui (pomoćni sudija) obavezujuća je za vijeće.

Arbitražna odluka je konačna i obavezujuća za ugovorne strane i sprovodi se bez odlaganja.

Bilo koja ugovorna strana može zatražiti da presudu preispita Apelacioni sud u Hagu (Gerechtshof Den Haag) na osnovu važećeg domaćeg prava. U tom slučaju, odluka se neće smatrati konačnom do okončanja ovog postupka. Odluka suda zaduženog za reviziju je obavezujuća za vijeće.

(e) Troškovi

Troškovi arbitraže sastoje se od:

- naknada i razumnih troškova za arbitre
- razumnih troškova za vještake i svjedoke koje je odobrilo vijeće i
- naknada i troškove Sekretarijata Stalnog arbitražnog suda za arbitražne postupke (npr. hrana i piće, obezbjeđivanje naknada službenicima, prostorije, prevod).

Naknade arbitara ne smiju biti veće od:

- 30 000 eura po arbitru ako je sporni iznos manji od 1 000 000 eura.
- 15% od spornog iznosa ako taj iznos prelazi 1 000 000 eura. U svakom slučaju, naknade arbitara ne smiju prelaziti 300 000 eura.

Troškove arbitraže snose ugovorne strane u jednakom iznosu, osim ako nije drugačije dogovoreno.

Ugovorne strane snose vlastite troškove pravnog zastupanja i druge troškove koji su nastali u vezi s arbitražom.

(f) Privilegije i imunitet

Sporazum o sprovođenju arbitraže prema Arbitražnim pravilima Stalnog arbitražnog suda iz 2012. godine ne predstavlja i ne može se tumačiti kao odricanje od privilegija ili imuniteta bilo koje od ugovornih strana, na koje one imaju pravo.

Član 21 – Restriktivne mjere EU

(1) Definicije

- (a) "Restriktivne mjere EU" znače restriktivne mjere donesene u skladu sa Ugovorom o Evropskoj uniji (UEU) ili Ugovorom o funkcionisanju Evropske unije (UFEU).
- (b) "Lice pod restrikcijom" odnosi se na sve subjekte, pojedince ili grupe pojedinaca koje je EU odredila kao subjekte koji podliježu restriktivnim mjerama EU^{EU6}.

- (2) U svim svojim odnosima, ugovorne strane priznaju da se prema pravu EU nikakva sredstva ili ekonomski resursi EU ne smiju staviti na raspolaganje osobama koje su direktno ili indirektno pod restrikcijom, ili u njihovu korist.

⁶ www.sanctionsmap.eu. Mapa sankcija je informatički alat za identifikaciju režima sankcija. Izvor sankcija proizlazi iz pravnih akata objavljenih u Službenom listu Evropske unije (SL). U slučaju neslaganja između objavljenih pravnih akata i ažuriranja na web stranici, u obzir se uzima verzija SL.

- (3) Država korisnica IPA III podrške dužna je da obezbijedi da se nijedna transakcija koja se potvrđeno nalazi na listi sankcionisanih od EU neće izvršiti na teret EU fondova, bilo direktno ili indirektno. Država korisnica IPA III podrške se obavezuje da poštuje ovu obavezu:
- (a) provjerom ko se nalazi na listi sankcija EU, prije potpisivanja sporazuma i prije vršenja plaćanja u skladu sa njima, što se odnosi na svakog izvođača, korisnika bespovratnih sredstava i krajnjeg primaoca sa kojima država korisnica IPA III podrške ima ili se očekuje da će imati direktan ugovorni odnos (direktni primalac), kako bi se procijenilo da li je takav primalac osoba pod restriktivnim mjerama EU.
 - (b) detaljnom provjerom ili drugim odgovarajućim sredstvima (koja mogu uključivati i ex post verifikaciju) na osnovu pristupa zasnovanog na procjeni rizika, da nijedan subjekt koji bi indirektno dobio sredstva nije osoba pod restriktivnim mjerama EU.
- (4) U slučaju da Korisnik IPA III podrške procijeni da je bilo koji od primalaca (direktan ili indirektan) sredstava EU osoba pod restriktivnim mjerama EU, država korisnica je dužna da po hitnom postupku obavijesti Komisiju.
- (5) Ne dovodeći u pitanje obavezu iz gornje tačke 3, ukoliko Komisija ocijeni da upotreba finansijske pomoći Unije u okviru IPA III rezultira ili je dovela do kršenja restriktivnih mjera EU, odgovarajući iznosi neće biti isplaćeni kao finansijska pomoć Unije u okviru IPA III podrške. To ne dovodi u pitanje pravo Komisije da obustavi ili prekine akciju na koju takvo kršenje utiče, da povрати sva finansijska sredstva EU koja su doprinos Komisije, ili da obustavi ili raskine ovaj Sporazum o finansiranju.
- (6) Određivanje korektivnih mjera vršiće se u skladu sa načelom proporcionalnosti. Korektivne mjere odnose se samo na sredstva EU koja su stavljena na raspolaganje primaocu ili u njegovu korist za period tokom kojeg je on u statusu lica pod restriktivnim mjerama EU.
- (7) Ova klauzula ne dovodi u pitanje izuzetke sadržane u Restriktivnim mjerama EU.

ANEKS III

Aneks III (a): Finansijski izvještaj - Ukupan budžet

U skladu sa članom 61 (2)(a)*FF

U skladu sa članom 61 (3)**

FFPA

Finansijski izvještaj države korisnice IPA III podrške (*)

Referenca programa	Referentni OPSYS broj Finansijskog sporazuma	Program budžeta	Lokalne ugovorne aktivnosti										Kontekst povraćaja				Bankovni bilansi stanja (EU doprinos)		
			Ukupan ugovoreni iznos	Ugovoreno %	Ukupan opozvani iznos pri zatvaranju	Opozvano %	Ukupan isplaćeni iznos	Isplaćeno %	Ukupno priznati troškovi	Troškovi %	Ukupno otvoreno pred finansiranje	Otvoreno pred finansiranje %	Greške	Nepravilnosti	Prevar	Bez konteksta	Ukupno	Budžetski udio %	Ukupne mjesečne predviđene isplate
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
		3a3b 3c	4a 4b 4c	5a 5b 5c	6a 6b 6c	7a 7b 7c	8a 8b 8c	9a 9b 9c	10a 10b 10c	11a 11b 11c	12a 12b 12c	13a 13b 13c							
AAP 2025	JAD			4a/3a*100% 4b/3b*100% 4c/3c*100%		6a/4a*100% 6b/4b*100% 6c/4c*100%	10a+12a 10b+12b 10c+12c	8a/4a*100% 8b/4b*100% 8c/4c*100%		10a/4a*100% 10b/4b*100% 10c/4c*100%	12a/4a*100% 12b/4b*100% 12c/4c*100%							18/3a*100%	
CBC AA/B B 2025																			

(*) Godišnji finansijski izvještaj treba podnijeti do 15. februara sa kumulativnim podacima za prethodnu finansijsku godinu, zaključno sa 31. decembrom.

(**) Finansijski izvještaj za period od 12 mjeseci treba dostaviti do 31. jula sa kumulativnim podacima, zaključno sa 30. junom.

Ja, dolje potpisani, NAO za državu korisnicu IPA III podrške, izjavljujem da je gore navedeni izvještaj kompletan, tačan i istinit u skladu sa članom 61 (5) FFPA.

Aneks III (b): Godišnji finansijski izvještaj – pojedinačni programi EU doprinosa
u skladu sa članom 61(2) (a) FFPA

Godišnji finansijski izvještaj države korisnice IPA III podrške (*)

Referenca programa	Referentni OPSYS broj Finansijskog sporazuma	Doprinos EU budžetu programa	Lokalne ugovorne aktivnosti									
			Ukupan ugovoreni iznos	Ugovoreno %	Ukupan opozvani iznos pri zatvaranju	Opozvano %	Ukupan isplaćeni iznos	Isplaćeno %	Ukupno priznati troškovi	Troškovi %	Ukupno otvoreno pred finansiranje	Otvorenog pred finansiranje %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
				4/3*100%		6/4*100%		8/4*100%		10/4*100%		12/4*100%
AAP 2025	JAD.XXXXXX X											
Action 1	ACT-XXXXX											

(*) 15 Februar

Ja, dolje potpisani, NAO za _____, državu korisnicu IPA III podrške, izjavljujem da je gore navedeni finansijski izvještaj kompletan, tačan i istinit u skladu sa članom 61 (5) FFPA.

Aneks III (c): Godišnji računovodstveni presjek izvještaja kao po članu 61(1) FFPA

Godišnji obračunski izvještaj sa presjekom na kraju godine države korisnice IPA III podrške (*)

Odlu ka EU	Ugov or EU	Na ziv	Refe renc a lokal nog ugov ora	Obra zac prav nog lica/i zvoda ača (LEF)	Vrst a ugov ora	Datu m potpi sivan ja ugov ora	Datum početk a sprovo đenja ugovor a	Datu m završ etka spro vođe nja ugov ora	Sta tus ug ov ora	IPA EU- počet na vrije dnost ugov ora	IPA EU- sadašnj a vrijedn ost ugovor a	IPA EU- Ispla ćeni iznos	RAL	IPA EU- Povr aćaj	IPA EU- predf inans iranj e plaće no	IPA EU- predfin ansira nje odobre no	IPA EU- predfinan siranje otvoreno	IPA EU- Priznati troškovi	IPA EU- Nastali i prihvaćeni troškovi koji nijesu plaćeni	IPA EU- Troškovi u toku rada-iznos faktura (prije procjene prihvatljivog iznosa)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	19 bis	20

(*) predati do 15. januara

Ja, dolje potpisani, NAO za državu korisnicu IPA III podrške _____, izjavljujem da je gore navedeni finansijski izvještaj kompletan, tačan i istinit u skladu sa članom 61 (5) FFPA.

*Ovaj obrazac takođe treba koristiti za IPA I i IPA II programe.

Plan predviđenih isplata države korisnice IPA III podrške

Referenca programa	Referentni OPSYS broj Finansijskog sporazuma	Plan predviđenih isplata (dodajte godine po potrebi)																	
AAP 2025	JAD.XXX	Mjesečno predviđene isplate (za zahtjeve za isplatom: 12 mjeseci za prvi zahtjev za predfinansiranje/14 mjeseci za naknadno predfinansiranje; za godišnji finansijski izvještaj i predviđene zahtjeve za plaćanje: 24 mjeseca)																	
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Ukupno za 12 mjeseci	13	14	Ukupno za 14 mjeseci*	15-24	Ukupno za 24 mjeseca

*Kolone O do Q da se koriste za naknadno predfinansiranje

** Kolone O do S da se koriste za godišnji finansijski izvještaj i plan predviđenih zahtjeva za plaćanje sredstava

Aneks III (e) – Plan predvidenih zahtjeva za plaćanje prema članu 33 (3) FFPA

Podaci na dan: _____

Referentni OPSYS broj Finansijskog sporazuma ili ekvivalent	Referenca programa	Stupanje sporazuma na snagu	Rok za ugovaranje
1	2	3	4
Ukupno za IPA I program			
Ukupno za IPA II program			
Ukupno za IPA III program			
Ukupno za IPA I & IPA II & IPA III programe			

Rok za operativno sprovođenje	Alokacija iz lokalnog budžeta u EUR*	Sredstva EU koje je EK uplatila u EUR	RAL na dan 31.12. 25. u EUR
5	6	7	8=6-7

* LBA odgovara ukupnom doprinosu EU za IMBC do roka za ugovaranje; nakon roka za ugovaranje odgovara ukupnom ugovorenom iznosu.

Zahtjevi za Plaćanjem

Ukupne prognoze

202X Plan (po mjesecima)

u EUR	202X-202Y	Ukupno 202X	01 -202X	02-202X	03-202X	04-202X	05-202X	06-202X	07-202X	08-202X	09- 202X	10-202X	11-202X
-------	-----------	-------------	----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	----------	---------	---------

[illegible]

Ključni podaci

Za svaki lokalni ugovor potrebne su sledeće informacije:

1. Odluka EU

Referenca programa, npr. Godišnji akcioni program 2022.

2. Ugovor sa EU

Referentni OPSYS broj Finansijskog sporazuma, npr. 2014/031-878

3. Naziv

Naziv lokalnog ugovora

4. Referenca lokalnog ugovora

5. Obrazac pravnog lica / izvođača (LEF)

6. Vrsta ugovora

Npr. Grant, usluga, nabavka, radovi, tvining...

7. Datum potpisivanja ugovora

Datum kada poslednja strana potpisuje ugovor

8. Datum početka sprovođenja ugovora

... datum kada ugovor stupa na snagu i datum kada počinje sprovođenje ugovora su različiti pojmovi, koji mogu biti isti dan ili različiti dani.

Posebno, datum početka sprovođenja ugovora (= prvi dan kada mogu nastati prihvatljivi troškovi prema ugovoru) se može utvrditi nakon potpisivanja ugovora putem odgovarajuće klauzule u ugovoru, administrativnog naloga, itd. Vaš sistem može zadržati sve ove datume; ali za potrebe izvještaja sa presjekom na kraju godine važan datum je datum početka sprovođenja ugovora.

9. Datum završetka sprovođenja ugovora

...krajnji datum završetka sprovođenja ugovora, kada to uključuje vrijeme za fakturisanje, garantne periode, itd..... prema ugovoru mogu nastati. Ugovorom se može omogućiti dodatno vrijeme za finalizaciju administracije ugovora ili period između privremenog i konačnog prihvatanja obavljenog posla; ali ovo dodatno vrijeme nije relevantno za izvještaj sa presjekom na kraju godine.

10. Status ugovora

OTVOREN, ZATVOREN, PREKINUT, NIJE ZAPOČET (u slučaju da je datum početnih aktivnosti nakon krajnjeg roka)

11. IPA EU - Početna vrijednost ugovora

Početni iznos pravne obaveze dijela IPA (finansiranje EU).

12. IPA EU - Trenutna vrijednost ugovora

Iznos nakon izmjena i dopuna (gde je relevantno)

Trenutna vrijednost ugovora će uključivati svaku promjenu u iznosima ugovorenim putem dodatka koji mijenja ugovor.

13. IPA EU – Uplaćeni iznos

Ukupan iznos uplaćen po ugovoru; tj. uplata u obliku predfinansiranja + iznos direktno plaćenih faktura -povraćaji).

14. RAL

„Reste à liquider“ znači „Neisplaćene obaveze“.

Iznos koji je opredijeljen, ali još nije isplaćen korisnicima i zvođačima od iznosa IPA EU.

15. IPA EU – Povraćaj

Ukupna vrijednost povraćaja (i povraćaja predfinansiranja i povraćaja izdataka) izvršenih prema ugovoru (gde je relevantno).

Povraćaji će uglavnom biti iz predfinansiranja. Povraćaji predfinansiranja su čisto gotovinski transferi, koji nemaju uticaja na ukupne troškove. Povremeno povraćaju će biti plaćanja za izdatke, koji su prvobitno prihvaćeni kao prihvatljivi, ali su naknadno odbijeni na osnovu novih informacija. Povraćaj izdataka će smanjiti ukupne prijavljene troškove po ugovoru (pogledajte tačku 19.).

16. IPA EU - Predfinansiranje isplaćeno

Ukupna vrijednost predfinansiranja isplaćenog prema ugovoru (gdje je relevantno).

Predfinansiranje je plaćanje sa namjenom da se korisniku obezbijedi premošćavanje, tj gotovinski avans. Kao takav, plaća se prije isporuke roba i usluga (u slučaju ugovora o nabavci) i prije nastanka prihvatljivih troškova od strane korisnika (u slučaju ugovora o grantovima). Predfinansiranje se priznaje u bilansu stanja kada se gotovina prenese primaocu.

17. IPA EU – Predfinansiranje odobreno

Ukupna vrijednost odobrenog predfinansiranja.

Plaćanje predfinansiranja se priznaje kao sredstvo. U skladu sa relevantnim računovodstvenim pravilom, sredstvo predfinansiranja obično prestaje da se priznaje (tj. izmiruje/umanjuje) na sljedeći način:

- ako iznos privremene/konačne fakture ili potraživanja troškova, ili njegov dio, opravdava korišćenje predfinansiranja, onda će validacija ovih prihvatljivih troškova dovesti do odobrenja predfinansiranja;*
- ako korisnik ne koristi (dio) predfinansiranja, onda će iznos predfinansiranja biti djelimično ili u potpunosti povraćen od korisnika.*

18. IPA EU – Otvoreno predfinansiranje

Ukupni iznosi iz tačaka 16 i 17 daju ukupno otvoreno (neodobreno) predfinansiranje uplaćeno u okviru programa, tj. predfinansiranje uplaćeno - predfinansiranje odobreno.

19. IPA EU - Priznati troškovi

...odobrenje predfinansiranja po ugovoru) i dokazani pratećom dokumentacijom.

–14 (RAL) –18 (IPA EU-Otvoreno predfinansiranje) –15 (IPA EU – povraćaj) Molimo uključite u obračun 'IPA EU - Priznati trošak' samo povraćaje od izdataka koji smanjuju priznate troškove (+19 bis (IPA EU – nastali i prihvaćeni trošak još nije plaćen) –SAMO ako nijeste u mogućnosti da primijenite odvojeno kolonu 19 bis u izvještaju)

Troškovi će predstavljati prihvatljivu vrijednost posla koji su:

- nastali po osnovu ugovora, prihvaćeni, plaćeni od strane ugovornog tijela (direktno ili putem odobrenog predfinansiranja) i dokazani pratećom dokumentacijom,*
- nastali i plaćeni od strane izvođača (gdje je relevantno - podizvođačima ili od strane korisnika bespovratnih sredstava, na primjer) i prihvaćeni i plaćeni od strane ugovornog tijela; U slučaju privremenih troškova, podrazumijeva se da konačno prihvatanje zavisi od konačnog ishoda ugovora.*

Napominjemo da:

***

** Opredijeljeni iznosi koji nijesu plaćeni, nijesu troškovi za potrebe ovog izvještaja.*

** Predfinansiranje plaćeno ili od strane ugovornog tijela ili izvođača (gdje je relevantno) ne predstavlja trošak.*

19 bis IPA EU – Nastali i prihvaćeni troškovi, ali još nijesu plaćeni

Primjeri su:

- fakture u toku rada koje su potvrđene kao tačne (nastale i prihvaćene) ali koje će biti plaćene tek u narednom izvještajnom periodu ili*
- novac za zadržavanje.*

Molimo dodajte odgovarajuće iznose direktno u kolonu 19 navodeći razlog za njihovo uključivanje na sledeći način: „Kolona 19 uključuje troškove koji su nastali, prihvaćeni, ali još nijesu plaćeni, u iznosu od '(...)', iz sljedećeg razloga: '(...)' ili nas u posebnom pismu obavijestite o relevantnim iznosima po ugovoru.

...trošak koji je nastao i prihvaćen samo za potrebe ovog izvještaja sa presjekom na kraju godine, ali ne i za potrebe Godišnjeg finansijskog izvještaja ili Zahtjeva za sredstvima gdje treba uzeti u obzir samo priznate troškove (nastale, prihvaćene, plaćene i dokazane pratećim dokumentima).

Kada su troškovi prijavljeni fakturom (obično nabavke)

20. Troškovi u toku rada – Iznos fakture (prije procjene prihvatljivog iznosa)

Fakture i izvještaji primljeni, ali još uvijek nijesu odobreni.

...grantovi)

...prihvatljivi)

Izvještaji primljeni, ali još uvijek nijesu odobreni.

Aneks IV Finansijskog sporazuma

Minimalna specifikacija računovodstvenog sistema zasnovanog na obračunskom načelu

Računovodstveni sistem države korisnice IPA III podrške mora da ispunjava sljedeće uslove:

1. Odražava organizacionu strukturu uspostavljenu za sisteme interne kontrole koji su prilagođeni obavljanju zadataka. Naročito prije nego što se operacija odobri, svi aspekti (i operativni i finansijski) operacije moraju biti provjereni od strane članova osoblja osim onog koji je pokrenuo operaciju. Osoba koja se bavi verifikacijom ne može biti podređena inicijatoru transakcije.
2. Uključuje revizorski trag za sve transakcije i izmjene.
3. Posjeduje adekvatnu fizičku i elektronsku bezbjednost uključujući sisteme za rezervnu kopiju i povraćaj podataka.
4. Računovodstveni sistem treba da sadrži najmanje sljedeće informacije o lokalnim ugovorima kojima se upravlja u okviru svakog programa:

- (a) Referenca ugovora;
- (b) Vrijednost ugovora uključujući sve izmjene i dopune;
- (c) Datumi potpisivanja ugovora (obje strane);
- (d) Datum početka implementacije ugovora;

Ovo je dodatak datumu potpisivanja ugovora i može se razlikovati od njega, kao kada se datum početka ugovora daje nakon potpisivanja ugovora putem Administrativnog naloga.

- (e) Datum završetka sprovođenja ugovora uključujući sve izmjene i dopune;

Ovo je krajnji datum kada mogu nastati prihvatljivi troškovi. Ne uključuje garantni period ili vrijeme dozvoljeno za pripremu izvještaja od strane izvođača.

- (f) Ukupno isplaćen iznos (gotovina) po ugovoru;

- (g) Predfinansiranje plaćeno po ugovoru;

Izričito priznavanje i evidentiranje u bilansu stanja predfinansiranja obavezanog ugovorom.

- (h) Priznati trošak – direktno (po ugovoru);

Izričito priznavanje troška kao naknade rashoda za godinu. Neka plaćanja će direktno pokriti već nastale troškove. Predfinansiranje nije uključeno. Ona mogu biti konačne isplate kada je predfinansiranje već odobreno ili privremena plaćanja kada je prethodno finansiranje odobreno ili kada ugovor ne uključuje obezbjeđivanje predfinansiranja.

- (i) Priznati trošak – indirektan (po ugovoru);

Izričito priznavanje troška kao naknade rashoda za godinu. Neke fakture ili zahtjevi za troškove koje podnese korisnik granta ili izvođač odnosiće se na troškove koji su pokriveni predfinansiranjem plaćenim ranije u periodu sprovođenja sporazuma o bespovratnim sredstvima ili ugovora. U ovim slučajevima, izvršeno plaćanje će biti manje od prijavljenih troškova. Može čak biti nula ako su svi troškovi pokriveni predfinansiranjem (sigurno će biti nula ako prijavljeni troškovi nijesu dovoljni da apsorbuju predfinansiranje i izda se nalog za povraćaj neiskorišćenog salda predfinansiranja). U svim takvim slučajevima sistem bi trebalo da evidentira punu vrijednost prijavljenih prihvatljivih troškova kao rashode za godinu i umanjiti saldo predfinansiranja za iznos troškova koji se prebija sa predfinansiranjem prilikom utvrđivanja iznosa za plaćanje.

(j) Nalozi za povraćaj radi umanjenja predfinansiranja (po ugovoru);

Priznavanje umanjenja predfinansiranja u bilansu stanja nakon povraćaja neiskorišćenog predfinansiranja.

(k) Nalozi za povraćaj radi umanjenja troškova (po ugovoru);

Kada se izvrši povraćaj troškova koji su ranije prihvaćeni – moguće nakon istrage za prevaru. U takvim slučajevima, evidentirani troškovi za godinu moraju se umanjiti ako je trošak prihvaćen u istoj godini u kojoj je naknadno povraćen; ili prihod mora biti evidentiran ako je trošak prihvaćen u ranijoj godini koja prethodi godini povraćaja.

(l) Datum fakture dobavljača za svaku fakturu ili drugi dokument praćen finansijskim izvještajem koji dovodi do priznatih troškova;

(m) Informacije o kontekstu povraćaja neprihvatljivih troškovima i povraćajima.